

Elnök: Csendet kérek!

Gr. Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter: ... ha vannak, akik ezt tekintik az elsőnek: akkor ő maga megállapította a Ház előtt azt (*Úgy van! Úgy van!*), hogy amikor ilyen áramlatok léteznek egyes egyházakban, akkor ezekkel szemben kautélákat kell szerezni. (*Élénk helyeslés és taps a bal oldal és jobb felől.*) Mert én abból a lehetetlen helyzetből akarom a magyar államot kiszabadítani, hogy a saját pénzén erősítse meg és támogassa azokat, akik az egységes magyar államot vagy nem értik, vagy nem ismerik, avagy annak szolgálatába éppen nem, vagy csak feltételesen akarnak lépni. (*Élénk helyeslés és taps a bal oldalon és jobb felől. Mozgás a középén.*)

54

Iratok Scotus Viator (R. W. Seton-Watson) magyarországi fogadtatásának 1909. évi irodalmából

A

[1909 júl.]

Részlet Jászi Oszkár bírálatából *Scotus Viator (R. W. Seton-Watson)* „*Racial problems in Hungary*” című munkájáról¹

Scotus Viator legújabb könyvét² utolérte mindazok sorsa, akik magyar politikai dolgokról az uralkodó klikkeknek kellemetlen dolgokat mernek elmondani: megrágalmazták, elferdítették, vagy agyonhallgatták. A művelt magyar közönség körülbelül ezeket a mende-mondákat tudja a munkáról: valami zsidó származású, a bécsi körök által felbérelt firkász, avagy a pánszláv politika által megfizetett külföldi zszurnaliszta, vagy — a legjobb esetben — egy a tótok által becsapott naiv angol író nagy könyvet írt Magyarországról, mely durva megrágalmazása a magyar nemzet történelmének, jogainak, intencióinak. Aljas, rosszhiszemű vagy tudatlan pamflet, mellyel nem érdemes vitatkozni. Sőt újabban kisült, hogy plágium is. Holmi zug tót lapocskából van össze-ollózva. Bárki is írta, bárhonnan is vette: az egész könyv féktelen, fanatikus, tudatlan támadás nemzetünk ellen. . .

Ezeket vagy ehhez hasonló kijelentéseket olvashattunk sajtónk azon részében, mely nem a teljes agyonhallgatás taktikáját választotta a kényelmetlen idegen ellen. Ezt a nótát fújták hatalmas grófok, a szegény kis vidéki pausálista közvéleményfaragók egyaránt.

A Huszadik Század és olvasóközönsége jól ismeri már ezt a kórust, hisz szemben találta magával mindannyiszor, valahányszor egy-egy komoly és bátor szó hangzott fel idehaza is, mely nyíltan megbírálta politikai és társadalmi állapotainkat.

Ennélfogva kettős kötelességünk a proskribált könyvvel behatóan foglalkozni; először, mert állami fejlődésünk legalapvetőbb problémájáról, a nemzetiségi kérdéstről szól olyan hatalmas irodalmi apparátussal, melyhez foghatót magyar könyvekben is alig keresnénk; másodsor, mert egy ilyen idegen ügyéről van szó, kit írói becsületében támadtak meg, s ki magát, a dolgok természetére szerint, csak igen kedvezőtlen körülmények között védheti.

A mű szerzője R. W. Seton-Watson angol publicista, aki az utolsó négy évet kizárólag a magyarországi nemzetiségi kérdés tanulmányának szentelte, hazánkat beutazta, s tanulmányai érdekében — miként a mindenkor pontos és szabatos idézetekből is látható — magyarul is megtanult. Közel 300 könyvet és brosúrát tanulmányozott át könyve megírásához, hogy a napilapokat és folyóirat-irodalmat ne is említsük. És ez a hatalmas bibliográfia könyve végén nem pusztá disz; a nagy anyag egy jó részére nézve magam is állíthatom, hogy szerző lelki ismeretes és éles kritikai érzékű kutató, kit sem magyar, sem nemzetiségi túlzásokkal félrevezetni nem lehet. Már a munka külső megjelenése is imponáns, nagy 540 oldal számos képpel — a tót nép életére, kultúrájára és vezéreire vonatkozókkal —, statisztikai kimutatással és egy térképpel.

¹ A közlemény címe és lelőhelye: *Scotus Viator Magyarországról*. Huszadik Század 1909. XX. 60—72. l.

² *Racial Problems in Hungary*. London, Archibald Constable and Co. 1908. Ára: 16 sh. [A cikk jegyzete.]

A könyv bevezető lapjait is elég olvasni ahhoz, hogy minden jóhiszemű és elfogulatlan ember hite meginogjon a szerzőre szórt kifakadásokkal szemben; annyira komoly, művelt, határozott és jóhiszemű az a hang, mely a lapokról megszólal. Kibérelt lelkiismeretű ember így nem tud írni. (Tessék ezzel szemben elolvasni amaz urak írásainak hangját, szellemi és erkölcsi habitusát, akik a plágium vádját minden bizonyíték nélkül fölvetették. Micsoda különbség!)

Ezt az első impressziót a könyv minden lapja erősíti, s végül az egésznek kritikai felü vizsgálása objektív igazsággá érleli...³

B

1909 júl. 28

Justh Ferenc, Turóc vármegye főispánja jelentése gr. Andrássy Gyula belügyminiszterhez Scotus Viator (R. W. Seton-Watson) 1909. júl. 14–15-i turócszentmártoni látogatásával kapcsolatban, 2 melléklettel

B. M. res. 1909—750 (784/909)
(Kézírásos eredeti irat.)

64/biz. szám.

Nagyméltóságú magyar királyi
Belügyminiszter Úr!

Nagyméltóságodnak folyó évi július hó 17-én 750/res. szám alatt hozzám intézett rendelete folytán Scotus Viatornak itteni szereplését illetőleg a turócszentmárton-blatnicai járás főszolgabírája részéről hozzám tett jelentést eredetben felterjesztvén, megjegyzem, hogy Scotus Viatornak itteni tartózkodása mélyebb nyomokat nem hagyott hátra, és az idevaló nemzetiségi vezéregyéniségek sem tulajdonítanak látogatásának nagyobb súlyt.¹

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem nyilvánítását
Turócszentmártonban, 1909. évi július hó 28-án

1 melléklet.

(Turóc Vármegye
Főispánja
körpecsétje)

Justh Ferenc s. k.

784. 909²
Res. 750.

³ Az időszak kiterjedt nemzetiségi röpiratirodalmából említést érdemel még a budapesti „*Demokratia*” szabadkőműves páholy 1909. febr. 7-én tartott ankétja (A magyarországi nemzetiségi kérdés, 1909), Kaposi Lajos (*Andrássy törvényjavaslata a nemzetiségi kérdés szempontjából*, Bp. 1910.) és Ajtay József (*A magyarországi nemzetiségi kérdés mint üzlet*, Bp. 1909.) vitairata és pamfletje, valamint Herczeg Ferencnek a magyar polgárságról a Pester Lloyd 1908. karácsonyi számában írt cikkének — feltehetően Szende Pál tollából megjelent — elismerő kommentárja a Huszadik Században. (1909. 19. köt. jan., 1. sz., 81—83. l.)

¹ A kiemelt szövegrész piros ceruzával aláhúzva és a lapszélén is ugyanígy jelölve.

² Rájegyzés. — Az irat felzetén a köv. olvasható: „Előirat 750/909/res. — Irattárba (olvashatatlan kézjegy) 909 VIII/31. Mattyasovszky s. k. K X/6. V[ásár]helyi s. k. — M. Kir. Belügyminisztérium Rezervát Osztálya. Érkezett: 1909. VII/30-án. Szám: 784/Res.”